

S:t Olofs

Medlemsblad för Torshälla

Nr 3 – 2021 Årg 31

hembygdsförening S:t Olofs Gille

HOLMBERGETS SCEN ÖPPNADE UPP IGEN den 21 augusti efter ca två års stängning under temat ”Aldrig ensam i Torshälla”

Nästan 200 personer kom till det både efterlängtade och lyckade arrangemanget av SPF Torshälla med samarbetspartnerna OKQ8 och Färgbolaget i Torshälla

Underhåll gjorde Hans Rytterströms trio & trollkarlen Carl Tillenius – se sid. 11

Åldermannen har ordet

Hej, hembygdsvänner!

Då har vi haft årsmöte 23 augusti, vilket gick lugnt och stilla till men inte samlade så många medlemmar. Vi fick förnyat förtroende i styrelsen och en styrelsemedlem Maj-Lise Strandberg hade valt att avgå, men då den nya styrelseperioden förhoppningsvis bara sträcker sig fram till mars 2022 ansåg årsmötet att vi kan gå en man/kvinna kort.

Verksamheten i höst blir på grund av covidrestriktionerna inte så voluminös. Torshälla marknad är inställd liksom den inplanerade Historisk afton 17 oktober. Vi vet inte heller med säkerhet hur det blir med julmarknaden i december men den hoppas vi givetvis på.

Däremot uppfattar vi att arrangörerna till kulturfestivalen 16 oktober (bl.a. konstrundan från i påsk) sagt ja och då kommer vi i Gillet givetvis att vara med. Vi visar vår fina fotoutställning på staketet till Mormorstäppan och öppnar Bergströmska gården för besök och syn på de konstverk vi har inomhus.

I övrigt i höst så hade vi en fin lördag 28 augusti i mormorstäppan med vår växtmarknad, också med ett Karin

Larsson tema. Mer om detta på sid 10 här i Torshälla runt.

Vi räknar också med att våra framskjutna industrihistoriska utflykter, nu närmast med Stålbåga och Björndammen, kommer att genomföras. Som ni ser här i medlemsbladet fortsätter vi med våra historiska artiklar om Torshälla.

Ja, vi anpassar oss till pandemiläget, vi envisas och fortsätter att arbeta för vårt Torshälla och lyfter fram stadens historia, nutid och framtid även i arbetet under hösten 2021.

Tala med era vänner och övriga hembygdsintresserade! Vi behöver vara flera i arbetet!

*Torshälla Hembygdsförening
Sankt Olofs Gille / Styrelsen*

Tryggve Lundh, Ålderman

Det uppskjutna årsmötet hölls den 23 augusti 2021

Coronapandemin fortsätter att sätta sin prägel på alla typer av arrangemang med de av Folkhälsomyndigheten gällande reglerna och restriktionerna. Detta har naturligtvis påverkat gillet's olika planerade sammankomster på Bergströmska gården även år 2021, dock i något mindre utsträckning än förra året då vi nödgades ställa in samtliga arrangemang.

Samma gällde också de av programkommittén "Industrihistoriskt Umgänge" planerade utflykterna/programmen där vi nu hoppas komma igång under hösten.

Det försenade årsmötet, som normalt hålls i början på mars, påverkades lika så genom att bara ca 20 medlemmar kom till Kronokvarnen den 23 augusti.

Eftersom inga punkter på dagordningen betraktades som kontroversiella och de normala extrapunkterna, "kvällens gäst", kaffe & smörgås samt det lilla lotteriet, hade strukits kunde agendan avverkas i snabb takt.

Som vanligt under inledningen av mötet hölls en parentation över de medlemmar som lämnat oss sedan förra årsmötet och åldermannen tände ett ljus och läste en passande dikt som hjälpte mötet minnas alla de som lämnat oss.

Under det nästan ett halvår försenade årsmötet har den gamla styrelsen suttit kvar varför valberedningen haft lätt att övertyga dem att fortsätta även under resten av 2021 fram till mars 2022.

Den nygamla styrelsen samlades till sitt första styrelsemöte tisdagen den 7 sept. på Bergströmska gården med sex närvarande, se mittenbilden – från vänster: Barbro, Benny, Trygve, Kjell, Mikael och Östen. Frånvarande pga. sjukdom var Birgitta och Jan-Erik

Under mötet konstaterades att Coronapandemin fortsätter att sätta käppar i hjulet för våra planerade arrangemang som t.ex. Allsången på Holmberget och att vi och alla medarrangörer tvingades ställa in Torshälla Marknad. Vi lyckades dock genomföra ett Coronasäkert juli-

program och en välbesökt Västmarknad (se sid. 8-9) och planerar en utflykt till Stålboga/Björndammen den 25 sep. samt en historisk afton i kyrkan den 17 okt.

Bild- och text Benny Flodin

Bergströmska Gården (BG) och familjen Bergström forts. från S:t Olof nr 2-2021 - som omfattade åren 1832-1846

Familjen Bergströms historia, med fokus på Johan Petter Bergström, fram tills Maria Bergström testamenterade gården till Södermanlands hembygdsförbund 1953. Gården övertogs av Torshälla stad 1967.

Lilian Andersson med stöd av Jan-Erik Kling har "djupforskat" om familjen och en tredje del av resultatet av familjens historia fortsätter i detta nr av S:t Olof.

Idag ägs gården av kommunen som upplåtit den att förvaltas som hembygdsmuseum av S:t Olofs Gille. Se även vår hemsida www.sanktolofsgille.se.

Johan Petter Bergström 1806-1892

1846 är Johan Petter 40 år och ägare till gård 58 samt fastigheterna intill som gård 59 och 66–69 samt arrendator till lantbruket Gärtre (Gärdtre, Järtre, Hjärtre).

1855 den 11 april avlider Margaretha

Bergströmska gården Nr 58 & mitt emot Mormorstäppan gårdarna Nr 67 & 68

Cathrina Ekeqvist av lungsot. Johan Petter är då 48 år.

Fastigheter enligt bouppteckning för Margaretha Cathrina Ekeqvist:

Gården nr 58 med tomterna 68 o 69.

Gården nr 59 med tomterna 66 o 67 (ägs av Johan P. 1851–1880).

13 st kronolotter norr om staden. 13 lotter söder om staden. 2½ dylotter. Två sadelmakarlotter. 5½ logar och ett redskapslider.

Fyra hästar, fem kor, två oxar. 58 tunnor spannmål, 15 tunnor potatis och en tunna ärtor. Bräder, ved och stockar. En skogspark i Skölby samt en halv skogspark i Kleva. En stor mängd kör- och åkerredskap samt slöjdredskap. Gevär, pistol, rävsaxar, guld, silver, koppar, mässing, bohag m.m. Tillgångarna uppgick till bco 11.137 (i 2020 års penningvärde 1.008.904) och skulderna bco 4.546.

Detaljerad bouppteckning finns på Riksarkivet.

Vid Margaretha Cathrinas död flyttar hennes dotter Augusta A till gården 50, Storgatan 15. Hon gifter sig med handlar- en Carl Axel Carlsson. Deras son Axel Johan August föds 1856. Det året flyttar de till gård 25, Storgatan 32. Här bor familjen till 1857 då Contorsbetjenten Carl A Carlsson m hustru och son flyttar till Stockholm och Maria Magdalena församling, kvarteret Jupiter mindre (början på Hornsgatan, nu rivet).

1855 flyttar Johan Petters två år yngre syster Johanna Bergström från Stockholm till honom som tröst och sällskap och troligen även för att ansvara för hushållet. Hon kommer närmast från Gamla Kungsholmsbrogatan 37, Kungsholms församling.

Mamsell Johanna Bergström dör den 10 juni 1858 i Gård nr 58 och begravs den 15e. Dödsorsak Inflammation. Hon blev 49 år. Johannas intressanta resa genom livet kommer att beskrivas i framtida S:t Olof.

1858 blir nya adressen för familjen Carlsson i Eskilstuna, Gården nr 156. (hörnet Drottninggatan och Kungsgatan 32) Här föds Augusta och Carl Axels dotter Amalia Margareta 1858, den 28 november. Här kommer Augusta A att bo och verka till 1896.

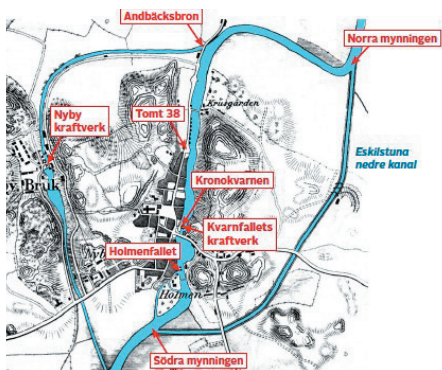
1858 är Hedda Pehrdsdotter piga hos inspektor Bergström på Gården nr 58.

Efter fem år flyttar hon till Stockholm, då Hedda är gravid med ett barn som Johan Petter är far till.

År 1860 invigs Eskilstuna nedre kanal. Kanalen innebär att Torshälla förlorar sin funktion som omlastningsplats och de ekonomiska fördelar det innebar.

Nedre slussen mot norr, Den nedre kanalen byggdes åren 1855–1860

Eskilstuna nedre kanal, öster om Torshällaån med 2 st 40 m långa slussar med tillsammans 7 m lyfthöjd

1861 flyttar Johan Ps äldsta syster Enkan Anna Wahlstrand till Gård nr 58 i Torshälla. Annas man Gustaf Eric Wahlstrand avled det året, 49 år, av lungdot. Anna bor kvar tills hon avlider 1874.

Protocoll hållit med Stadens Äldste i Thorshälla den 18 Februari 1861 § 2.

S,D, Inspektoren Herr J, P, Bergström begärde, att få flytta sitt i gården, N:o 23, belägna [gyroverkshus], framför gränden emellan sistnämnde gård, intill gården N:o 24, och sålunda upptaga hela grändens bredd samt att han derjemte efter egen bekvämlighet får från Strömmen inleda vatten till Wattenhjulet.

Hvaröfver Resolverades: Att då Staden af ifrågavarande anläggning icke kan hafva någon olägenhet blev bifall till Inspektor Bergström begäran lemnadt med det vilkor att han i gränden framför huset. Skulle anbringa ett vattenhämtnings Ställe i form af en brunn om 1½ aln diam. och att densamma vid lägsta vattenhöjd skall vara minst 1 aln djup under vattenytan.

Joh. Thermaenius / J,M, Widegren. / P,G, Hulin / J,W, Arfström. / E.Stenholm / C E Ramstedt. / O, Setterlund / P M, Norin

1863, den 25 augusti i Stockholm, föds Johans och Heddas dotter, Johanna Lovisa Helena (**Louise**).

1867 den 18 mars

"till försäljning av de utaf Handlanden Carl Axel Carlsson i Concurs till borgernärerne afträda fastigheten Gården No 156 här i Eskilstuna fristad. Förre Inspektoren J P Bergström i Thorshälla gjort högsta anbudet med Nio Tusen Riksdaler Riksmünt hvilket anbud blifvit med klubbslag befestat. Afhänder Auktions-kammaren härmed Carl Axel Carlsson ofvannämnde fastighet till Inspektoren J P Bergström att deröfver styra och råda som öfver all annan dess lag och välfångna egendom".

Gården No 156 har ytinnehåll på **1507,40 m²**, innehåller i längd mot:

Kungsgatan 29,69 meter Drottninggatan 50,77 meter Tomten 286 20,49 meter Tomten 284 9,20 meter

1868, den 27 oktober, kommer Hedda med dotter Louise tillbaka från Stockholm. Johan Petter tar sitt ansvar, gifter sig med Hedda. Lysning och vigsel i Torshälla "Skriftligt bifall av fästmöns moder Anna Larsdotter som bor i Tummelsta, Ärla". De vigs av Hofpredikanten C W Hedström den 23 november det året.

Familjen utökas med två flickor:

1869 föds Anna Helena Wilhelmina (**Mimmi**). 1877 föds Juliana Paulina Maria (**Mia**). Då är hennes mamma 44 och pappa 70 år.

I övrigt händer det intressanta etableringar i Torshälla och på Holmen:

1868 anlägger Stridsberg och Björk en sågbladsfabrik på Holmen. Produktionen är igång till 1879 då flytten går till Trollhättan.

Torshälla vaddfabrik tillkom under **1870-talet** och ägdes bl.a. av grosshandlare Axel Fornell.

1875 anlägger Henning Kling en verktygsfabrik vid fastigheten Sofieberg, Aliforsgatan 6. Industrialiseringen i Torshälla stad är nu igång på allvar.

1880 sänkningen av Hjälmarens innebär att stora bron och kvarnen byggs om och ny damm anläggs. 896 personer bor i Torshälla.

1880 startar Axel Westman verktygsfabrik på Eskilstunavägen 5. Företaget var en av de första tillverkare av cyklar som fick namnet Eminent som blev firmanamnet Eminentverktyg år 1933.

1881 grundar Ali Andersson sågbladsfabrik på gård 23–24 Storgatan 28–32, sågprovanläggning på motsatta sidan i Hellbergsparken samt kvarn i forsen.

1889 Holmens bruk inköps av Nyby Bruk. Holmens Gjuteri & Mekaniska Verkstad AB grundas och blir en av landets främsta tillverkare av krankonstruktioner

1890 uppgår vår befolkning till 1305 personer. Torshälla har alltså vuxit med mer än 100% under seklet.

1890 Nyströms nya Bleckkärlsfabrik byggs på Klockberget.

1891 Johan Ps dotter Mimmi gifter sig med Ali Andersson.

Johan Petter Bergström, före detta Inspektor, avlider 10 november, 1891 och begravs 15 november 1891. Han jordfästs av G Sjöström. Dödsorsak är ”ålderdomsaftyning”. Han blev 85 år, 8 dagar.

Hans gärning inom lantbruket, som medmänniska och tillgivenhet för sin familj är i tacksamt minne bevarad. Hans båda systrar, hustrur och fyra flickor fick uppleva Bergströmska gården och Torshälla under en dynamisk tid i vår stad, som utvecklades från borgarbonde/hantverkare till företagare och arbetare.

Den 29 januari 1892 förrättas bouppteckning i sterbhuset efter Johan Petter. Totala tillgångarna uppgår till 67.408 kronor varav fastigheterna i Torshälla belöper sig till; Gård 58 3.200, 67-68 1.000 och Gård 156 i Eskilstuna 19.000. En anseilig summa på 42.300 kronor utgör fordringar. Hoppas de var säkra. Skulden däremot liten på 1.439 kronor. Lantbruk och kreatur är avvecklade. Hedda och de tre döttrarna är alltså miljonärer. Arvsskiftet gjordes först 1928 då äldsta dottern Louise avled. Mer därom i kommande berättelse om Johan Ps hustru Hedda.

Intressant är att i bouppteckningen anges vad som finns i varje rum på nedre våningen.

Berättelsen om Johan Petter och familjen Bergströms historia fortsätter i nästa nr av S:t Olof.

Bild- och textredigering Benny Flodin

Juli på Bergströmska 2021 med ”Coronasäker Kaffeservering”

Förra året från maj månad tvingades vi ställa in alla aktiviteter på gården pga. det smittsamma Coronaviruset. Det var nu två år sedan vi kunde genomföra samtliga aktiviteter i vårt planerade sommarprogram.

När nu vaccinationen verkar ha minskat smittrisen främst för oss äldre beslutade vi i styrelsen att öppna gården med en ”Coronasäker Kaffeservering & musikunderhållning” under juli 2021. Tyvärr kunde inte årets allsång på Holmberget genomföras.

Trots begränsning av sittplatser både ute och inne var det ett efterlängtat beslut och många kom för att umgås, dricka en kopp kaffe och lyssna till lite musikunderhållning av Göran Axelsson på dragspel, Gunnar Kling på nyckelharpa och vårt eget husband Kalle Rapps trio.

Här står en alert serveringspersonal, anförd av kökschefen Birgitta, beredd att ta emot den 8 juli, den första öppna torsdagen på snart två år.

Göran Axelsson förbereder sig på de första besökarna ...

... som lät sig väl smaka av kaffe med hembakat till dragspelsmusik

Gunnar Kling (med brorsan Jan-Erik)

... och vårt husband Kalle Rapps trio underhöll även under sommaren

Bild och text Benny Flodin

Växtmarknad 2021 en lyckad tillsställning i lätt regn

Lördagen den 28 augusti var det växtmarknad för 8:e gången på mormorstäpan. Nio amatördlare sålde växter, honung och insekthotell. Samtidigt var det avslutning på projektet Karin Larsson **KARIN formgivare och inspiratör** med Sankt Olofs Gille och Tryggve Lundh som projektägare.

Tryggve hade bjudit in Ann-Margret Pettersson Johansson som visade och sålde textilier samt Anna Eilert som sålde keramik – *se även S:t Olof Nr 2 - 2021*

Vädrets makter var emot oss med lätt duggregn, men trots det som kom det mellan 175–180 personer som inspirerades och handlade.

Kaffe med dopp serverades inne på Bergströmska Gården och den eminente dragspelaren Göran Axelsson underhöll oss hela dagen.

Växtmarkanden återkommer i aug. 2022.

En bildkavalkad visas på nästa sida:

Göran Axelsson gick runt och underhöll köparna med sitt fina dragspel

Ann Margret Johansson-Pettersson & Anna Eilert sålde Karin Larsson inspirerad konst under överinseende av Tryggve Lundh med Karin Larsson litteratur

Trots regnet gick kommersen mycket bra bland de 9 amatörodlarnas olika stånd

*Jeff & Ylva två Hälleforsnäs-konstnärer
råkades på marknaden. Engelsmannen Jeff vi-
sade och sålde fina insekthotell*

*"Japanska lyktor" - en annorlunda och för
Sverige ovanlig blomma*

Arrangörer: Trädgårdsintresserade i
Torshälla Blomsterstaden i samarbe-
te med Hembygdsföreningen **S:t Olofs
Gille** och **Eskilstuna kommun**.

Bild och text Benny Flodin

Projekt KARIN LARSSON

"formgivare och inspiratör"
Höstens avslutande program

*Sankt Olofs Gille har varit projektägare
i det av EU stödda projektet
(Leader, landsbygdsutveckling).*

Hej hembygdsvänner och konstintres- serade!

Ni ser här Karin Larsson-projektets se-
naste aktivitet från den fina, tors regnet
samlade marknaden 176 besökare, växt-
marknaden 28 augusti 2021.

Projektet fortsätter arbetet nu i höst med
att planera för en mobil utställning i nor-
ra Sörmland 2022 och för en konstat-
ställning med konstnärer och hantver-
kare som inspirerats av Karin Larsson
under sommaren 2022, kanske även i
Torshälla.

Arbetet fortsätter dessutom med ett bild-
spel, en video om projektet och de konst-
hantverkande som inspirerats av Karin
Larsson, som vi hoppas kan spridas till
hembygdsföreningarna i de fyra projek-
torterna under hösten, dvs. orterna Tors-
hälla, Kjula, Jäder och Fogdö.

Jag fortsätter vidare under hösten 2021
att föreläsa om Karin Larsson och kopp-
lingarna till Sörmland och vårt projekt
och har i dag två höstföreläsningar inbo-
kade i Eskilstuna.

Under 2021 planerar vi dessutom in en
mobil utställning, som bör vara klar för
distribution till sommaren 2022.

Tryggve Lundh, projektägare

SPF Torshällas lyckade arrangemang på Holmberget

Bilder från arrangemanget på omslagssidan

Nedan SPF:s ordf. Lennart Törnbloms ”tack” till föreningen och dess samarbetspartners OKQ8 och Färgbolaget i FB-gruppen ”Du vet att du är från Torshälla om ...” som fixade arrangemanget:

ALDRIG ENSAM I TORSHÄLLA HOLMBERGET 21 AUG 2021

TACK!

- Till min styrelse i SPF Torshälla som lät mig driva detta projekt.
- Våra samarbetspartners Färgbolaget och OKQ8 i Torshälla. Så handla lokalt.
- Alla som hjälpte till med bord och stolar.
- Hans Rytterströms trio för underbar musik och underhållning. Man blev danssugen men det får vi ta en annan dag. Tankarna kom till Ryningsbergs magasin på 60-talet
- Carl Tillenius för en underhållande show som fick oss att tänka till om ålder, spelkort och rep med fyra ändar. Förstår att du fått toppbetyg på din show. Fantastiskt!
- Räddningstjänst Torshälla eller som vi gamla Torshällabor säger borgarbrandkåren som visade upp sin utrustning och bilar. Det var uppskattat och vi som var där kände oss trygga med er närvaro.
- Att ni senare på söndagsmorgonen fick använda det skarpt är en annan historia. Bra Jobbat!
- Kommunen för gott samarbete och att ni hisgade flaggan det förgyllde dagen.
- Och så alla NI ca. 200 som kom och gjorde dagen fullkomligt, mästerlig.

Kom ihåg min maning ”sök upp någon som ni vet är ensam” ett samtal betyder så mycket.

Vi ses på tisdag 10:00 Kofältet för våran träff/promenad.

Tacksamma hälsningar

Lennart Törnblom

(bild ur Torshälla runt)

143 🍌 **14 kommentarer**

- toppen!
- Hjärtligt tack alla inblandade som gjorde det möjligt! Det var en mycket trevlig tillställning och glädjande många kom och njöt tillsammans av underhållningen! Hoppas ni har möjlighet fortsätta göra Torshälla trevligare/mysigare!
- Tack för trevlig eftermiddag på Holmberget!
- Stort tack till all som fixa det så bra!
- Tror jag flyttar tillbaka till Torshälla ni verkar ha så mysigt där
- Vilken festfixare du är Lennart
- Lennart är en fantastisk entusiast som är engagerad i det mesta.
- Det var välordnat och mycket trevligt, tack vi kommer nästa gång också
- Tack för trevlig lördag med bra musik och trolleri. Holmberget förtjänar mer av detta. Från en tidigare Torshällabo.
- TACK så hjärtligt för en trevlig lördag eftermiddag med nostalgilåtar och fantastisk underhållning med toppen trollkarl. Man var verkligen sugen att dansa
- trevligt!
- Tack för en trevlig eftermiddag på Torshällas trevliga och anrika mötesplats Holmberget. Tack Lennart och dina medhjälpare i SPF för ert engagemang.

Reaktionerna från publiken den 21 aug. var överväldigande och de finfina kommentarerna i FB-gruppen ovan visar hur mycket man längtat efter denna typ av scenunderhållning under pandemin.

S:t Olofs Gille delar uppskattningen av arrangemanget och hoppas på en forts.

Bild och text Benny Flodin

Holmens olika industrier

avser vi kortfattat beskriva i ett historiskt potpurri. Denna gång med fokus på Nyby Bruks köp och bildande av

Reklamblad från ca 1912

1890 kan Lars Linus Liberg, Nyby Bruks ägare, för en billig penning (70 tkr), förvärva Holmens verkstad med alla byggnader och inventarier samt gårdarna 8-14 i staden. Från 1890 drevs företaget som dotter till Nyby - Holmens Gjuteri & Mekaniska Verkstad. Bolaget blev berömt för sina utomordentliga krankonstruktioner och blev ett av landets främsta verkstadsföretag inom sitt område.

Kranar för främst hamnar och grufspel för hissar och uppföring av malm blev storsäljare men vad vi inte vet

så mycket om är tillverkning och försäljning av Luftborrmaskiner främst för bergborrning.

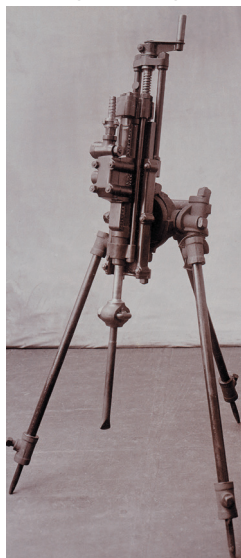
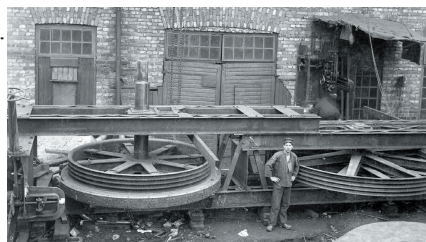

Foto T Wallin 1915 och bild från Jan Kruse Sankt Olofs Gille fick ovan bild från Jan Kruse i Nordmarks hbf 15 km norr om Filipstad, som har ett gruvmuseum med ett flera typer av bergborrmaskiner, med frågan om vi möjligen kände till om "Holmens Verk Nyby Bruk", som det står på luftborren, tillverkade dessa, vilket vi kunde bekräfta.

Kanske inte så många Torshällabor är bekant med denna lite udda tillverkning på Holmen så vi tyckte det var intressant att visa bilderna. Sannolikt övertogs tillverkningen ganska snart av Atlas Copco

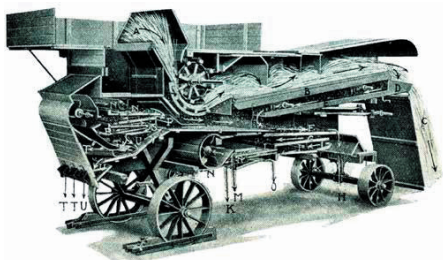
Ett större grufspel - foto från år 1900

Innan Nyby Bruks förvärv hade två berömda verkstadsindustrier fötts på Holmen runt år 1850

År 1846 etablerar sig fabrikör Johan Thermaenius på västra sidan av Lillån. 1860 byggs en kvarn och 1864 har verkstaden tre vattenhjul.

Thermaenius-verken blev kända för sina mobila tröskverk drivna av lokomobiler, för främst små och medelstora jordbruk och beräknas ha tillverkat cirka 500 tröskverk under åren 1846–1868.

Tröskverken blev mycket uppskattade och fick stor uppmärksamhet. Redan 1868 har Thermaenius växt ur verkstaden och flyttar till Hallsberg. Efter fusion med Arvikaverken 1917 köps bolaget av Bolinder-Munktell och ingår i dag i Volvo Construction Equipment.

Thermaenius skördetröska

Nordens första industriella sågblads-tillverkning

År 1869 övertas A-verkstaden av ingenjörerna **Stridsberg & Björk** som inleder en sågbladsfabrik i verkstaden. Tillverkningen av sågblad var den första i sitt slag i Norden och med skogsindustrins uppsving växte behovet av sågblad och klingor, vilket gav fabriken en flygande start.

Gjuteri och Valsverk

1873 byggs B-verkstaden för valsverk och gjuteri på Holmen. En utbyggnad av herrgårdsbyggnaden med en förlängning och övervåning gjordes av Stridsberg på 1870-talet, då även östra flygeln kom till. Redan 1879 växer även de ur verkstäderna på den trånga industritomten med den alltmer begränsade vattenkraften. Gjuteriet flyttar till Eskilstuna och sågbladsfabriken med 75 anställda, till Trollhättan, där den drevs i över 100 år till 1987.

Nedan följer en rad fina bilder som Leif Persson presenterat på FB från de gamla glasplåtarna som sparade bilderna innan ”Holmen” köptes av Nyby Bruk 1890.

Holmens A-verkstads södra fasad. Vy mot norr med Brogatans bebyggelse i fonden. Foto Georg Nyström

Holmens valsverk och gjuteri (B-verkstaden) Fasad mot söder med mangårdsbyggnaden t.h. Foto ca 1870 från S&B:s arkiv

**Vy över fallens industri-
er på 1880-talet. från v
till h:**

*Holmens Kvarn (byggd
1860 av Thermanius),
Knipphammarens skor-
sten, Kronokvarnen,
Vaddfabriken, Stadskäll-
aren, Stengrunden till
Möhlmans Hammare” på
Holms bruk*

Västra sidan

- 1) snickarverkstad
senare kuskbostad
 - 2) gjuteri
 - 3) kvarn
 - 4) sliphus
 - 5) räckhammare
 - 6) vedbod och
tvätthus
 - 7) fabrikshus
 - 8) arbetarbostäder
- Foto ca 1869
Edvard Thermanius*

Vy fr. Holmberget

*Holmens mekaniska
verkstad, vy mot väster
från Holmbergets park-
anläggning. A-verksta-
den t.h. om den ljusa
kontorsbyggnaden i bil-
dens mitt, kuskbostad/
snickarverkstad vid
dammen.
Mångårdsbyggnaden t.v.
Foto Georg Nyström
ca 1880*

**Torshälla
Hembygdsmuseum
S:t Olofs Gille
Bergströmska gården**
*Öppet varje torsdag apr-okt
i juli även tisdag & lördag
kl. 13.00 – 16.00*

**Vi har böcker och olika
skrifter till försäljning bl. a.:**

Nya Torshälla ABC
*TNHS historiska skrifter 1-9
och Torshällas Tidslinje från
Istid till Nutid*
Rekarnebygden i backspegeln
Historiska skrifter om Torshälla
*Böcker om Marianne Ebeling
och Harriet Ebeling*
Torshälla stenkärlsfabrik

S:t Olof utkommer med 4 Nr/år
1. Ca 14 dgr efter Årsmötet i mars
2. Före midsommar
3. Efter Torshälla Marknad
4. Före Jul med Årsmöteskallelse

*Skulle det ligga ett
inbetalningskort i Din tidning
så betyder det att kassören
inte fått någon årsavgift av
Dig.*

*Vi hoppas att det inte betyder
att Du vill lämna Gillet*

**Torshälla Hembygdsförening
S:t Olofs Gille**

Styrelse:

Tryggve Lundh, ålderman	076-340 74 15
Jan-Erik Kling, v. ålderman	070-565 56 41
Östen Belin, skrivare	076-833 21 23
Barbro Holmén-Gustafsson gårdeman	070-571 34 06
Benny Flodin	070-656 54 54
Mikael Nyman	073-447 93 12
Birgitta Biderman	073-320 53 93

Suppleant:

Kjell Jansson	070-205 84 85
---------------	---------------

Museikommitté:

Styrelsen

Arkivkommitté:

Benny Flodin

Fastighetskommitté:

Jan-Erik Kling, Mikael Nyman

Aktivitetskommitté:

Birgitta Biderman, (köksansvarig)

Dataansvarig:

Benny Flodin t.f.

Bygdebånd:

Vakant

Redaktion S:t Olof:

Benny Flodin

**Bergströmska gården, Hembygdsmuseum
Lilla gatan 12, TORSHÄLLA
Telefon 016-35 50 76 alt. 070-565 56 41**

**Medlemsavgift: 100: - enskild, 150: - familj
Bankgiro: 5239–1901**

**Postadress: Torshälla Hembygdsförening
S:t Olofs Gille, c/o Tryggve Lundh
Klostergatan 9, 644 31 TORSHÄLLA**

**E-postadress: info@sanktolofsgille.se
Hemsida: www.sanktolofsgille.se**

Ett axplock av ägare och sortiment som tillverkats på Holmen *Ur jubileumsskriften HOLMENS 900-åriga historia – del 2*

Forts. ...Änkan **Maria Leijel** kan kallas ”Sveriges första kvinnliga brukspatron”. Änkan Maria Leijel (flera stavningar förekommer) tar över bruket 1675 och får privilegierna förnyade vid flera tillfällen. Hon bodde på Skeppsbron 28 i Stockholm och tillhörde den skotska köpmannasläkten ”Leyel” verksam bl.a. i engelska Ostindiska kompaniet, och med ett omfattande kontaktnät.

Släkten Leijels kvalitets-sigill var en ROS

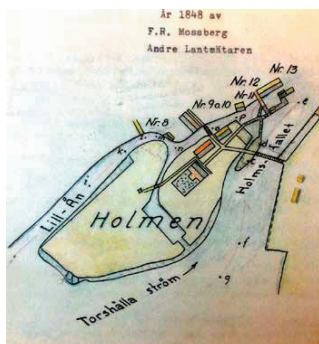
Familjeföretaget ägde flera bruk i Norra, Fellingsbro och vid Älvkarleby utanför Gävle. De mest berömda var bruken Hammarby och Rockhammar, båda efterföljare till Gustav Vasas Kungshammare från 1544 och Fogdehammaren från 1600-talets början.

Produktionen fördubblas av Maria Leijel efter makens död, vilket tyder på att hon byggde ut bruket med flera härdar och förbättrade tekniken för att utnyttja vattenkraften med nya dammrännor.

Det var förbjudet att dämna upp tvärs över hela ån eftersom man då skulle störa verksamheten vid Kronans stora mjölkvarn som låg längre ned i strömmen.

Troligen uppförde döttrarna Svedensterna år 1770 den vackra bruksherrgården i sten på Holmen, men de sålde dock snart sina intressen i Holms bruk. 1773 ägs bruket av secreta Rådet **Claes J. Hallgren**, som dock säljer det 1782 till friherre **Meyendorff von Yxkull** ägare av Nyby Gård och Kronokvarnen.

Strax före sekelskiftet är driften nedlagd och år 1800 säljs bruket till skråredaren **Carl Adam Schepherus** som tar upp hammarsmide i mindre omfattning fram till 1810 då bruket övertas av f.d. löjtnanten **Simon Schröder** som via en kvarn förmaler ”krit- och färgstoffer”. För att öka vattenmängden lät Schröder gräva en ny tilloppskanal, med en fiskdamm, tvärs över Holmens norra ände.

Bruksherrgården med endast ett annex och Schröders kanal 1848

Forts. följer i S:t Olof nr 4–2021